

## Sammanfattning

---

**Södertälje hamn är av riksintresse för sjöfarten** enligt Sjöfartsverkets beslut den 30 augusti 2004. Vilka delar av hamnen som ingår i riksintresseområdet och vilket influensområde hamnarna har framgår inte av Sjöfartsverkets beslut. Länsstyrelsen och Sjöfartsverket har i samarbete med Vägverket och Banverket tagit initiativ till att i denna rapport precisera innebörden och konsekvenserna av riksintresset Södertälje hamn samt att beskriva de funktioner som ingår i riksintresset. Syftet är att denna rapport ska tjäna som ett underlag för stadens fysiska planering och annan tillståndsprövning samt för Länsstyrelsens, Sjöfartsverkets och övriga myndigheters handläggning av olika planärenden.

**Södertälje hamn har en viktig roll som knutpunkt mellan olika transportslag.** I EU:s vitbok "Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010: Vägval inför framtiden" framgår att sjöfartens betydelse kommer att öka. Avlastning av vägtransportnätet, utveckling mot mer närsjöfart, snabbgående färjor och ökad handel innebär att hamnarnas betydelse för att åstadkomma en hållbar utveckling kommer att öka.

Frågan om intermodala transporter det vill säga samverkan mellan transportslagen, kommer att få en allt större betydelse. Sjöfarten måste i allt större utsträckning integreras i det europeiska transportnätet. Därigenom kan samverkan mellan järnväg, lastbil och sjöfart åstadkommas och möjliggöra ett optimalt resursutnyttjande. Södertälje hamn har ett strategiskt läge vid en knutpunkt för olika transportslag i Sveriges största befolkningsregion. Södertälje hamn är belägen i södra delen av ett stort industriområde med nära anslutning till motorvägarna E4 och E20 samt har järnvägsförbindelser till Västra stambanan och Svealandsbanan samt har en viktig roll som knutpunkt mellan transportslagen.

**Södertälje hamn är viktig för regionens försörjning.** Södertälje är den största importhamnen för personbilar på den svenska Östersjökusten. Södertälje är efter Malmö och Göteborg den tredje största bilimporthamnen i landet. Avsättningsområdet för importerade bilar är hela riket. Under året 2005 hanterades totalt över Södertälje Hamn cirka 90 000 bilar. I Oljehamnen lossas flytande bulkprodukter som bensin, diesel, eldningsolja, asfalt med mera. Oljeprodukterna avsätts främst i södra länsdelen. Spannmål kommer från regionen och skeppas vidare via Odal-kajen i Uthamnen. Igelstahamnen tar in flis, torv med mera till Södertäljes värmeverk som förser Södertälje, Botkyrka och delar av Huddinge kommuner med fjärrvärme. Igelstaverket är enligt regionplanen ett av sju värmeverk i regionen som är intressanta som framtida biokraftvärmeverk.

**Södertälje hamn omfattar flera hamndelar men alla är inte av riksintresse.** Det finns därför ett behov av att precisera vilka hamndelar som bedöms vara av riksintresse. Södertälje hamns verksamhet bedrivs inom de fyra olika hamndelarna, Sydhamnen, Oljehamnen, Uthamnen och Igelstahamnen, varav Sydhamnen, Oljehamnen bedöms vara av riksintresse för sjöfarten.

Det är samtidigt viktigt att uppmärksamma hamndelarna Igelstahamnen och Odal-kajen i Uthamnen som inte bedöms vara av riksintresse men fyller en viktig regional funktion och försörjer regionen med speciella produkter samtidigt som de har en strategisk lokalisering i regionen.

**I riksintresset ingår även en utbyggnad av hamnen.** Planer finns att förlänga kajplats 11. Dessutom planeras under 2007/2008 byggandet av en ny 150 meter lång kaj, kajplats 13, som en förlängning av kajplats 12. En utbyggnad av hamnen med en kajplats 14 med 200 meters längd söder om kaj 13 inte är förenlig med Södertälje kommuns beslut att inte avsätta mark för en tredje etapp i Sydhamnen. En sådan utbyggnad skulle innebära att man tar områden på Näsets udde i anspråk. Alternativa utbyggnadsmöjligheter för hamnens verksamhet kan behöva utredas och skapas genom utfyllnad av vattenområdet intill Sydhamnen. Tillsvidare och för att säkra riksintresseanspråket förutsätts att området Näsets udde inte tas i anspråk för ytterligare bebyggelse då det skulle kunna hindra en utbyggnad av hamnen även på lång sikt. Oljehamnen bedöms ha kapacitet för en betydande ökning av hanteringen av petroleumprodukter i befintliga anläggningar

**För att säkra möjligheterna till fortsatt hamnverksamhet måste miljöstörningar från hamnen beaktas.** Hänsyn måste tas till hamnens influens på omgivande områden vid planering och tillståndsgivning. Influensområdet bestäms dels av hamnens fysiska utbredning, inkl. framtida utbyggnadsområden, dels av de restriktioner som följer av de miljöstörningar hamnverksamheten ger upphov till.

Det är viktigt att bullerförhållanden och även luftkvalitet uppmärksammas om ny bebyggelse planeras i anslutning till befintliga hamndelar så att godtagbara miljöförhållanden garanteras genom skyddsavstånd med mera. En acceptabel bullernivå för bostäder m.m. måste uppnås. Häri innefattas såväl buller från hamnverksamheten som från fartygen och den väg- och järnvägstrafik som försörjer de olika hamndelarna. Härutöver måste de risk- och säkerhetsaspekter som är kopplade till hamnverksamheten beaktas. I hamndelarna Sydhamnen och Oljehamnen förekommer hantering av farligt gods som regionen är beroende av, såsom eldningsolja, bensin och flygfotogen.

**Transporter till och från hamnen måste säkerställas.** En förutsättning för att verksamheten i hamnen ska kunna fortgå är att transporterna till och från

hamnområdet kan ske på ett godtagbart sett. Det är viktigt att tidigt uppmärksamma risk- och säkerhetsaspekterna som är kopplade till transporter till och från hamnen inkl. de störningszoner som finns längs dessa transportvägar. Möjligheterna att transportera farligt gods till och från hamnen måste beaktas. En svårighet som bör uppmärksammas är att planeringsåtgärder även långt från hamnen kan påverka möjligheterna till transporter till och från hamnen. Om planförslag som begränsar möjligheterna till sådana väg- och järnvägstransporter genomförs kan det ge negativa effekter för hamnverksamheten och planerna bör därför inte fullföljas.

**Riksintresset är inte statiskt utan omprövas när förutsättningarna för hamnverksamheten ändras.** Hamnfrågorna i regionen är under ständig utveckling och omprövning. För närvarande pågår en rad utredningar och projekt om den regionala hamnstrukturen i Stockholm- Mälarenregionen. Länsstyrelsen i Stockholms län och Stockholms läns landstings Regionplane- och trafikkontor bedriver ett arbete som syftar till en ökad samsyn om den framtida regionala hamnstrukturen. Stockholm stad har tagit fram en strategi för att tillgodose regionens behov av hamnkapacitet. Hamnarna i Östra Mellansverige för diskussioner om former för ökad samverkan. I den transportpolitiska propositionen 2005/06:160 "Moderna transporter" framhålls att hamnarnas samlade infrastruktur och resurser bör nyttjas mer effektivt. Ett antal strategiska hamnar bör pekats ut och en statlig förhandlare ska tillsättas för att utveckla kriterier för prioritering samt även föreslå vilka hamnar som skall prioriteras.

Riksintresset syftar till att skydda att viktiga hamnfunktioner inte hindras. Om en ny hamn etableras och en viss hamnverksamhet kan omlokaliseras på ett godtagbart sätt kan riksintresset för den hamnfunktionen komma att omprövas. Först när en ny lokalisering av verksamheten har tillståndsprövats och kommit till stånd kan en omprövning av riksintresset ske.

**Kommunen planerar bygga bostäder och arbetsplatser i Uthamnen.** Enligt 3 kap. 8 § miljöbalken ska områden som är av riksintresse för kommunikationsanläggningar skyddas mot åtgärder som "påtagligt kan försvåra" tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Det är i första hand kommunens ansvar att se till att riksintresset Södertälje hamn beaktas i såväl översiktsplaneringen som detaljplaneringen.

Även Länsstyrelsen har ansvar att se till att riksintresset Södertälje hamn beaktas i olika planer. Om Länsstyrelsen befarar att riksintresset genom olika utbyggnadsplaner kan komma att "påtagligt skadas" ska Länsstyrelsen pröva frågan och upphäva det kommunala detaljplanebeslutet. Om en åtgärd kan påverka ett riksintresseområdes användbarhet negativt, har det ingen betydelse om åtgärden vidtas inom själva riksintresseområdet eller utanför. Det är själva påverkan på funktionen hamn som är avgörande för bedömningen.

Av Södertälje kommuns översiktsplan, antagen i april 2004, framgår att hamnverksamheten i Sydhamnen ska utvecklas inom befintligt hamnområde. Vidare att Oljehamnen är en av de hamnar som föreslagits ta ökade oljetransporter om Loudden i Stockholm läggs ned. Enligt översiktsplanen ska Uthamnen planeras för bostäder och arbetsplatser i ej störande verksamheter. Det framhålls att området har ett centralt läge med bra kollektivtrafik och lämpat för personintensiv verksamhet. I det pågående arbetet med ett utvecklingsprogrammet för Södra/Hamnen utreds om det är möjligt att bygga bostäder i anslutning till Uthamnen och vilka restriktioner som hamnverksamheten vid Oljehamnen, Sydhamnen och Igelstahamnen medför för en kommande bostadsutbyggnad.

Sydhamnen gränsar i väster till ett område, Näsets udde, som i gällande detaljplan från 1925 är avsett för bostadsändamål. Kommunstyrelsen gav år 2000 stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att upphäva detaljplanen. Upphävandeprocessen avbröts dock och detaljplanen gäller fortfarande. Kommunstyrelsen beslöt den 1 oktober 2004 att hamnen måste utvecklas inom befintligt hamnområde och att inte avsätta mark för en tredje etapp i Sydhamnen.

#### **Kriterier för vilka hamndelar som bedöms vara av riksintresse.**

Nedanstående kriterier har varit utgångspunkter för Sjöfartsverkets, Länsstyrelsens, Vägverkets och Banverkets bedömning i frågan om riksintresse Södertälje hamn.

- En samlad hamnfunktion som har en **omfattande godshantering** (årlig volym på 1,5 miljon ton gods), som har en **omfattande internationell passagerartrafik** (200 000 passagerare i internationell trafik) samt har **intermodala förbindelser** med övriga TEN-T och därmed uppfyller kriterierna för TEN-T, kategori A hamn.
- Hamn eller hamndel som har speciellt goda **lägesbundna naturresurser**, det vill säga som på grund av sin beskaffenhet eller sitt läge är särskilt lämplig för sjöfart.
- Hamn eller hamndel som **försörjer eller samverkar med annan anläggning av riksintresse.**
- Hamn eller hamndel som hanterar **speciella produkter** där inga likvärdiga alternativ finns och som ligger väl till i förhållande till den marknad som de betjänar.